

1. Συζητᾶμε γιά τήν ἑλληνική πολιτική καί γιά τό πῶς πορεύεται μέσα σ' αὐτήν τό πολίτευμα τῆς κοινοβουλευτικῆς δημοκρατίας.

Ἐσεῖς τί ἐννοεῖτε ὅταν λέτε "πολιτική";

.....
.....
.....

Ἡ πολιτική ἀφορᾷ σχέσεις ἐξουσίας. Ἀφορᾷ τίς αἰτίες τῆς ἐξουσίας τούς σκοπούς ἐκείνων πού τήν ἀσκοῦν, τόν τρόπο ἄσκησης. Ἡ πολιτική δέν περιορίζεται γιά τοῦτο μόνο στά θέματα πού ἀποκαλοῦνται συνήθως πολιτικά, δηλαδή τίς σχέσεις τῶν κομμάτων ἢ τίς σχέσεις κυβέρνησης καί ἀντιπολίτευσης. Πολιτική εἶναι κάθε δραστηριότητα πού ἐπηρεάζει ἢ διαμορφώνει τόν τρόπο λειτουργίας τῆς κοινωνίας. Πολιτική, γιά ν' ἀναφερθοῦμε στό παράδειγμα τῶν ἐκλογῶν, δέν ἀσκοῦν ἐπομένως μόνο ἐκεῖνοι πού εἶναι ἢ θέλουν νά γίνουν βουλευτές, ἀλλά καί παρά πολλοί ἄλλοι, πού συνήθως ἰσχυρίζονται ὅτι δέν κάνουν πολιτική καί μάλιστα μιλοῦν μέ κάποια περιφρόνηση γιά τούς "πολιτικούς". Ὁ Πρόεδρος τοῦ Συνδέσμου Ἑλλήνων Βιομηχάνων ἀσκεῖ π.χ. πολιτική καί μάλιστα πολύ πιά ἔντονα ἀπό τόν συνηθισμένο βουλευτή.

2. Είσαστε μιά προσωπικότητα μέ συγκεκριμένο παρελθόν καί δράση καί σάν πνευματικός καί σάν πολιτικός άνθρωπος. Σέ ποιά σχέση βρίσκειται αὐτό τό προσωπικό σας παρελθόν μέ τή σημερινή σας πολιτική θέση;

.....
.....
.....

Μέ ρωτᾶτε μέ ἄλλα λόγια γιατί βρίσκομαι σήμερα στό ΠΑ.ΣΟ.Κ. Τό 1965 ἰδρύσαμε μέ μιά ομάδα φίλων τόν "Ὀμίλο " Ἀλέξανδρος Παπαναστασίου" πού θά μελετοῦσε προβλήματα τοῦ τόπου. Δημοσιεύσαμε τότε ἕνα φυλλάδιο μέ τίτλο "Οἱ κοινωνικοπολιτικές δυνάμεις στήν Ἑλλάδα". Τό φυλλάδιο ἐπεσήμαινε τήν ἀναγκαιότητα νά δημιουργηθεῖ ἕνα μόνιμο πλατύ λαϊκό κίνημα πού δέν θά εἶχε τόν συντηρητικό προσανατολισμό τῆς Ἑνώσεως Κέντρου καί θά ἀποτελοῦσε τήν ἔκφραση τῶν κοινωνικῶν ομάδων, πού δέν ἐντάσσονταν στήν παραδοσιακή ἀριστερά. Λίγες μέρες μετά τό πραξικόπημα τοῦ 1967 ἰδρύσαμε, μέ βασικό πυρήνα τά μέλη τοῦ Ὀμίλου, τήν Δημοκρατική Ἀμυνα. Ἀφοῦ διέφυγα στό ἐξωτερικό τό 1969 συμμετέσχα στό Πανελλήνιο Ἀπελευθερωτικό Κίνημα (Π.Α.Κ.) πού κατήυθυε ὁ Ἀνδρέας Παπανδρέου. Τά μέλη τοῦ Π.Α.Κ. ἱδρυσαν μαζί μέ ἄλλους μετά τήν κατάλυση τῆς δικτατορίας ὅπως ξέρετε τό ΠΑ.ΣΟ.Κ.

Τό ΠΑ.ΣΟ.Κ. ἀντιπροσωπεύει τό πλατύ λαϊκό κίνημα πού πιστεύαμε τό 1965 ὅτι πρέπει νά δημιουργηθεῖ. Κύρια βέβαια γιατί στηρίζεται στούς ἐργαζόμενους καί ἀσπάζεται τό σοσιαλισμό. Ἐπιπρόσθετα ὅμως γιατί ἔχει ἀποφύγει καί τή συρρίκνωσή του σέ ομάδα διαφωτιστῶν χωρίς ἐπαφή μέ τίς μάζες καί τήν ἄλωσή του ἀπό τοπικούς κομματάρχες πού τείνουν σέ συμβιβασμούς καί ὑποχρεώσεις γιά ν' ἀπολαύσουν τούς καρπούς τῆς ἐξουσίας. Τό ΠΑ.ΣΟ.Κ. ὀφείλει τήν ἐπιτυχία του αὐτή τόσο στή προσωπικότητα τοῦ Προέδρου καί τήν ἀπήχηση του ὅσο καί στήν ὀργάνωσή του. Ἡ ὀργάνωσή του ἔδειξε, ἰδίως ὅτι παρά τή συνεχή προπαγάνδα τῆς Δεξιᾶς παρά τίς συνήθειες πού ἔχει διαμορφώσει τό ἀναχρονιστικό σύστημα εἶναι δυνατόν νά διαμορφωθεῖ πολιτικός ὀργανισμός ὅπου τά μέλη θά ἔχουν ὅλο καί περισσότερες αποφασιστικές ἐξουσίες.

3. Ποιό είναι-μακροπρόθεσμα- τό καίριο, τό πρωταρχικό πρόβλημα τῆς ἑλληνικῆς πολιτικῆς;

.....
.....
.....

Τό πρωταρχικό πρόβλημα τῆς ἑλληνικῆς πολιτικῆς εἶναι ἡ ἐξάρτηση τῆς χώρας. Ἡ ἐξάρτηση δέν ἐπηρεάζει μόνο τήν ἐξωτερική πολιτική μας. Ἐχει ὁδηγήσει σέ ὀρισμένο τρόπο οἰκονομικῆς ἀνάπτυξης καί ὀργάνωσης τῆς κοινωνίας μας πού εἶναι ἀντίθετος μέ τά συμφέροντα τοῦ λαοῦ μας. Ἐχει ἐπιβάλει πολιτιστικά πρότυπα πού εἶναι ξένα πρός τίς παραδόσεις καί τόν τρόπο ζωῆς μας. Πολλοί πιστεύουν, ὅτι τό πρόβλημα Ἑλλάδα-ξένες δυνάμεις δέν τοῦς ἀφορᾷ ἄμεσα. Ἄν ἀναλογιστοῦμε ὅμως ὅτι στήν ἀγορά δέν προσφέρεται κανένα παιδικό περιοδικό ἐκτός ἀπό τά κόμικς πού παράγονται στίς ΗΠΑ καί στίς δυτικοευρωπαϊκές χώρες, ὅτι στά νησιά μας ἡ γῆ ἀγοράζεται ἀπό ξένους καί ἡ ζωή καθημερινά ἀκριβαίνει γιατί ὁ τουρίστας ἔχει περισσότερα χρήματα καί πρόθυμα προσφέρει ἐκεῖνο πού ἀρνεῖται ὁ ντόπιος, θά διαπιστώσουμε, ὅτι τό πρόβλημα τῆς ἐξάρτησης δέν εἶναι ἀφηρημένο ἀλλά ἔχει χειροπιαστές ἐπιπτώσεις γιά τόν καθένα μας. Γιά τοῦτο τό ΠΑ.ΣΟ.Κ. πιστεύει, ὅτι ὁ ριζικός ἀναπροσανατολισμός τῆς ἐξωτερικῆς μας πολιτικῆς-πρέπει νά-ἀποτελεῖ βασική ἐπιδίωξη μας.

4. Πώς κρίνετε τή σημερινή ελληνική πολιτική πρακτική, τή μέθοδο, τις συνήθειες.

.....
.....
.....
'Ο κάθε πολιτικός χώρος έχει και τά δικά του προβλήματα. Θα επισημά-
νω δύο πού αν και δεν αφορούν όλα τά πολιτικά κόμματα έχουν γενικώτε-
ρες επιπτώσεις. 'Η Δεξιά και ή ΕΔΗΚ αποτελούν ακόμη ένα πλέγμα πολι-
τικῶν μικροκοτσαμπάσων μέ σκοπό τήν ικανοποίηση τῶν ἀτομικῶν ἀπαι-
τήσεων πολιτικῶν φίλων. Διαιωνίζουν ἔτσι ἰδίως στήν ὑπαιθρο μορφές
πολιτικῆς πού ἀντιστρατεύονται τήν ὀργάνωση κομμάτων γύρω ἀπό ἕνα
συγκεκριμένο πολιτικό πρόγραμμα. 'Αλλά και στά κόμματα πού ἀρνοῦνται
νά ὀργανωθοῦν γύρω ἀπό πρῶχοντες ἐπικρατεῖ ή ἀποψη, ὅτι εἶναι σκόπι-
μο νά εἶναι ὑποψήφιοι βουλευτές ή νά κερδηθοῦν ὡς στελέχη πρόσωπα,
πού ἀνεξάρτητα ἀπό τήν κομματική τους τοποθέτηση μποροῦν νά προσελύ-
ουν ὁπαδούς. 'Ο "ὑπερκομματικός" δέν εἶναι ὅμως τίποτε ἄλλο παρά ἕνα
πρόσωπο πού δέν στρατεύτηκε και δέν ἀνέλαβε ἀπό νωρίς πολιτικές εὐ-
θύνες. 'Αντικατοπτρίζει μιὰ συνηθισμένη στάση στήν ελληνική κοινωνία
τήν ἐπιθυμία συμβίωσης μέ ὅλες τίς πολιτικές παρατάξεις γιά νά ἀπο-
φευχθοῦν ἐπαγγελματικές ἐπιπτώσεις και νά ἐξασφαλισθεῖ μιὰ ὁμαλή ζωή.
Στάση πού ὁμολογῶ εἶναι δικαιολογημένη αν ἀναλογιστοῦμε τήν πολιτική
ἐξέλιξη στό τόπο μας και τόν τρόπο μέ τόν ὁποῖο διαχειρίζεται ή Δεξιά
τήν ἐξουσία. 'Ο πολιτικός πρῶχοντας και ὁ ὑπερκομματικός παρεμποδί-
ζουν τήν πολιτική συνειδητοποίηση και νοθεύουν τήν ἔκφραση τῆς λαϊκῆς
θέλησης. Στό ἴδιο ἀποτέλεσμα συντελεῖ και ἕνα δεύτερο φαινόμενο. "Αν
διαβάσει κανείς τά πολιτικά προγράμματα πού δημοσιεῖ ὑπῆσαν μέ ἀφορμή
τίς ἐκλογές θά διαπιστώσει, ὅτι ὀρισμένα κόμματα δέ θέλουν νά ποῦν ἐ-
κεῖνο πού, πραγματικά πιστεύουν. 'Η Νέα Δημοκρατία παρουσιάζεται ρι-
ζοσπαστικώτερη ἀπ' ὅτι ἦταν τά τρία χρόνια στή Βουλή. 'Η παραδοσιακή
ἀριστερά μέτό γράμμα τῶν προγραμμάτων της δέν διαφέρει ἀπό τά ἀστικά
κόμματα. 'Ο ἀπροκάληπτος ἀναγνώστης συνάγει ἀπό τή προσπάθεια αὐτή
νά παρουσιασθοῦν ὅχι οἱ πραγματικές πολιτικές θέσεις ἀλλ' ἐκεῖνες πού
ἐξασφαλίζουν τοῦς περισσότερους φήφους, ὅτι τά πολιτικά κόμματα εἶναι
ἀνεπικρινή. Παρόμοιοι χειρισμοί ἐνισχύουν τήν ἀνεκτικότητα πού διακρί-
νει τήν ἑλληνική κοινωνία ἀπέναντι στήν πολιτική ἀνεκτικότητα και ἀ-
συνέπεια. Πρόσωπα πού συνεργάστηκαν κατά καιρούς μέ διάφορα στρατό-
πεδα κυνηγώντας πάντα τήν προσωπική τους ἐξασφάλιση παραμένουν παρ'
ὅλα αὐτά εὐηπόληπτα. Πιστεύω, ὅτι θάπρεπε ή στάση ὁλων μας νά εἶναι

πολύ πιο αύστηρή απέναντι στην πολιτική ανεντιμότητα και ασυνέπεια.

5. Θα δέχεστε ασφαλώς, ότι οι "δημοκρατικές διαδικασίες" είναι ένα μέ-
σον για την επιβίωση ή την επικράτηση ενός πολιτικού συστήματος. Εί-
ναι όμως για σας το μόνο "παραδεκτό μέσον" πολιτικής; Τι έχετε να πει-
τε για τις έννοιες "βία" και "επανάσταση" όπως εκφράζονται σήμερα πο-
λιτικά;

.....
.....
.....
'Η ερώτησή σας απλοποιεί τα προβλήματα. Οι "δημοκρατικές διαδικασίες"
δέν μπορεί να είναι το μόνο "παραδεκτό μέσον" σε τυραννίες. Θα έπρεπε
άν δεχώμαστε αυτή την αρχή, να είχαμε συνεργαστεί με το φασιστικό κα-
θεστώς της έπταετίας για να το αλλάξουμε "από τα μέσα" με δημοκρατική
διαδικασία. Το εάν ή δημοκρατική διαδικασία ή βία αποτελούν το έπι-
βεβλημένο μέσο πολιτικής εξαρτάται από το πολιτικό και κοινωνικό σύστη-
μα που υπάρχει, από το βαθμό που το αποδεχόμαστε ή το αρνούμαστε. 'Η
στάση μας για τουτό δέν μπορεί και δέν πρέπει να είναι πάντα ή ίδια.
Στήν κοινοβουλευτική δημοκρατία που κρατεί σήμερα ή βία είναι μέσο πα-
ράλογο και αντιστρατεύεται τις προσπάθειες για αλλαγή.

6. 'Η σημερινή κοινοβουλευτική περίοδος ξεκίνησε από τις εκλογές της 17 Νοεμβρίου 1974. Σε τί θά διαφέρουν οι άμεσα επόμενες εκλογές από την άποψη των πολιτικών συνθηκών διεξαγωγής τους;

.....

.....

.....

Τό 1974 ή έσπευσμένη διεξαγωγή των εκλογών δέν επέτρεφε στό λαό νά συνειδητοποιήσει στή πραγματική διάστασή τους τά προβλήματα του τόπου. 'Ο κ. Καραμανλής διεκδικιοῦσε τήν ψήφο μέ τήν αἴγλη του ἀπελευθερωτοῦ, πού δέν ἦταν, ή ΕΚΝΔ μέ τήν αἴγλη τῆς παλιάς Ε.Κ. μέ τήν όποία ἴσως ταυτιζόταν κοινωνιολογικά ἀλλ'όχι πιά πολιτικά. Στίς 20 του Νοέμβρη τά κρίσιμα ἐρωτήματα θά ἔχουν ξεκαθαρίσει κάπως. 'Ο λαός ἔχει συνειδητοποιήσει ότι ὑπάρχει πρόβλημα ἐξάρτησης καί Αἰγαίου, ότι ή ἀπαλλαγή ἀπό τή χούντα δέν ἔχει ως συνέπεια καί τήν ἀπαλλαγή ἀπό τό μονοκομματικό κράτος καί τήν αὐταρχική οἰοίκηση. 'Υπάρχει ὅμως ἀκόμη σύγχυση καί ἀσάφεια γύρω ἀπό τίς θέσεις των κομμάτων τῆς ἀντιπολίτευσης γιατί ή κυβέρνηση ἐπεδίωξε καί ἐπέτυχε νά ἀποκλείσει τό διάλογο καί τήν πλήρη ἐνημέρωση του κοινού ἀπό τά μαζικά μέσα ἐνημέρωσης. Οι συνθήκες ἐπιλογῆς εἶναι σήμερα καλύτερες ἀπό τό 1974 ἀλλά ὅχι καί καλές. "Ας μή παραβλέψουμε τέλος,ότι ἂν τό 1974 ή ήθική πίεση νά ψηφιστεῖ ή Δεξιά ἦταν μεγάλη, τῶρα ὑπάρχει ή ἄμεση πίεση του κρατικοῦ μηχανισμοῦ,ή πίεση πού ἀπορρέει ἰδίως στήν ὕπαιθρο ἀπό τήν σκέψη, ότι ή ψήφος στή Δεξιά ἐξασφαλίζει τή συνεργασία των ἀρχῶν στήν ἐπίλυση των προσωπικών προβλημάτων.

7. θεωρείτε ότι οι δυνάμεις της έπταετίας αποτελούν ούσιαστικό κίνδυνο για την κοινοβουλευτική δημοκρατία; "Αν ναι ποιά αντιμετώπιση θά προτείνετε

.....
.....
.....
'Η έρώτησή σας ξεκινά από την άποψη, ότι ή δικτατορία έπεβλήθηκε από ένα φασιστικό πυρήνα άξιωματικών που μετά τή μεταπολίτευση δέν καταπολεμήθηκε αποτελεσματικά και ίσως γι' αυτό αποτελεί άκόμη κίνδυνο. Δέν άσπάζομαι τήν άποψη αύτή. 'Η δικτατορία έπεβλήθηκε γιατί οι ΗΠΑ, τό NATO, ό βασιληάσκιαι ένα τμήμα τής Δεξιās έκριναν, ότι οι έκλογές του 1967 θά παρεμπόδιζαν τίς λύσεις που έπεδίωκαν στήν 'Ελλάδα και τή Μέση 'Ανατολή. Μέ τή δικτατορία συνεργάστηκε για τοϋτο σχεδόν όλοκληρος ό κρατικός μηχανισμός, που ήταν ό μηχανισμός τής Δεξιās. Οι δυνάμεις τής έπταετίας θά αναβιώσουν έφ' όσον ή διεθνής και έσωτερική πολιτική συγκυρία όδηγήσουν εκείνους που επέβαλαν τή δικτατορία τό 1967 νά δοϋν στήν άνατροπή του κοινοβουλευτισμοϋ τή μόνη διέξοδο τήν έπιτυχία των σκοπων τους. 'Εμεϊς για νά αποτρέψουμε μιá τέτοια εξέλιξη θά πρέπει κοντά στά άλλα νά προχωρήσουμε στήν αποχουντοποίηση και στήν έλληνοποίηση του έλληνικοϋ κρατικοϋ μηχανισμοϋ. 'Η διαδικασία αύτή έχει δύο πλευρές. 'Από τή μιá μεριά θά πρέπει νά απομακρυνθοϋν άμέσως όσοι είναι οι ταυτισμένοι μέ τή χούντα δημόσιοι λειτουργοί από τήν άλλη θά πρέπει νά αρχίσει καταπολέμηση τής φασιστικής ιδεολογίας στον κρατικό μηχανισμό, ή καταστροφή του πλέγματος που στηρίζει τό μονοκομματικό καθεστώς τής Δεξιās και τέλος ή στελέχωση των δημοσίων ύπηρεσιων μέ πρόσωπα άφοσιωμένα στή δημοκρατία.

8. Ποιά πρόβλεψη και ποιά πρόταση θά είχατε νά κάνετε γιά τήν πορεία τής κοινοβουλευτικής μας δημοκρατίας.

.....
.....
.....
Δέν νομίζω ότι μπορούμε νά αντιμετωπίσουμε τήν εξέλιξη τής κοινοβουλευτικής δημοκρατίας μέ άνέμελη αίσιοδοξία. Ή επίβλωση τής κοινοβουλευτικής δημοκρατίας θά έξαρτηθεῖ άπό τήν ικανότητα της νά επιλύσει τά προβλήματα του έθνους και του λαού μας. Τά τελευταῖα τριάντα χρόνια έχουν δείξει, ότι ο τρόπος μέ τον όποιο χειρίζεται ή Δεξιά τό κοινοβουλευτισμό αποκλείει τήν επίλυση των προβλημάτων. Τό 1977 βρισκόμαστε αντιμετώποι μέ τή μεθοδευμένη τουρκική άπειλή στό Αίγαῖο γιατί οί κυβερνήσεις τής Δεξιάς δέν πήραν είκοση χρόνια τώρα κανένα μέτρο γιά νά τή προλάβουν. Στό Κυπριακό ή κατάσταση συνεχώς χειροτέρευσε γιατί ή ύποστήριξη πρός τον κυπριακό λαό ύπήρξε μόνο φραστική. Στό έσωτερικό ή επιδιώξη νά διαφυλαχθοῦν μέ κάθε τρόπο οί άυταρχικές δομές τής οίκονομικής και πολιτικής έξουσίας έχουν σά συνέπεια τήν άμφισβήτηση του κοινοβουλευτισμού στή σημερινή του μορφή άπό όλο και περισσότερους. Ή Δεξιά έλπίζει νά ξεπεράσει τά προβλήματα μέ τήν ένταξη στή ΕΟΚ.

Άς μή γελιώμαστε όμως, τίς εϋθύνες μας δέ μπορούμε νά τίς μεταθέτουμε σέ άλλους και μάλιστα σέ εκείνους που καχένα λόγο δέν έχουν νά αντιμετωπίσουν τά προβλήματά μας μέ κριτήριο δικό μας και όχι τό δικό τους συμφέρον.